

یادداشت

بازدارنگی قانون کجاست؟

سعید مهرپویا- دو سال پیش و در میانه‌های تابستان ۹۴ خبری گوش به گوش رسید که دو بنای تاریخی خانه کوزه کنانی و سرای عزیزا... اف با شکایت مالکان و رأی دادگاه به‌زودی از ثبت ملی خارج خواهد شد و چه بسا که ویران شده، ساختمان‌های تازه‌ای به جایشان برپا شود.

اگر چه خبرهای مشابه این خبر گاهی تکراری به نظر می‌رسد و حساسیتی برنمی‌انگیزد، اما این بار چنین نبود و از همان ابتدا اعتراض‌هایی به این اتفاق انجام شد. «کانون هم‌اندیشی معماری مشهد» که آن روزها تازه دو ماهی از تشکیلش می‌گذشت هم پیگیر این خبر شد اما مسیر دیگر را جست. کانون با برگزاری نشست‌هایی به بررسی جنبه‌های حقوقی و قانونی امکان حفظ بناهای تاریخی پرداخت و علت رویارویی مدام با این گونه خبرها را کاستی‌ها و قدیمی بودن قانون حفاظت از میراث فرهنگی و تاریخی دانست. نتیجه این نشست و پیگیری دیگر فعالان فرهنگی، تدوین نامه‌ای به نمایندگان مشهد در مجلس، به رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس و نیز رئیس دیوان عدالت اداری بود. این نامه طی فراخوانی با بیش از ۸۰۰ امضا از معماران، شهرسازان، دغدغه‌مندان و دانشجویان فرستاده شد. پیرو آن گفتگوهای خبری و نیز گزارش‌هایی در روزنامه‌های مشهد چاپ شد و نهادها و گروه‌های دیگری نیز مکاتبه‌هایی انجام دادند تا اینکه سرانجام در ۲۸ مرداد ۹۴، با ورود معاون اول رئیس‌جمهور موضوع جدی‌تر شد. سرانجام این موضوع نیز دو مسئله بود: یکی پیگیری دولت برای ارائه لایحه جامع تا قوه قضائیه و دیوان عدالت اداری دیگر رأی به خروج آثار ثبتی ندهند و دیگری پیگیری شورای عالی میراث فرهنگی برای قانون تازه ثبت و حفظ آثار ملی.

حالا دو سالی از آن روزها می‌گذرد. آن دو بنا شاید خراب نشدند اما روند فرسایش پابر جاست. مجلس عوض شده است. دولت دوازدهم بر سر کار است. سازمان میراث و رئیس بر سر خود دیده است و مدیرکل میراث مشهد هم چندین بار که منصوب شده است. اما هر روز همچنان خبرهای تلخ ویرانی به گوش می‌رسد، از قانون تازه و بازدارندگی اش بی‌خبریم. کاش مدیرکل تازه دستی بجنباند و پیگیری کند شاید تغییری پدید آمد...

خانه نیلی هنوز در جمع آثار ملی کشور مان ثبت نشده است و این با قدمتی که برای آن تخمین زده شده، بسیار عجیب است. در جمع خانه‌های منطقه ثامن فقط خانه بلخاسب است که بخشی از آن مربوط به دوره افشاری و بقیه آثار ثبتی این منطقه مربوط به دوره‌های بعدی است

خانه نیلی؛ از قلم افتاده

وضع موجود در منطقه ثامن:

در پیرامون این خانه، چند پروژه وجود دارد که با کاربری اقامتی یا در حال احداث است یا در حال بهره‌برداری یا در حال آماده‌سازی برای احداث است. همان طور که گفته شد خانه نیلی هنوز در جمع آثار ملی کشور مان ثبت نشده است و این با قدمتی که برای آن تخمین زده شده، بسیار عجیب است. در جمع خانه‌های منطقه ثامن فقط خانه بلخاسب است که بخشی از آن مربوط به دوره افشاری و بقیه آثار ثبتی این منطقه مربوط به دوره‌های بعدی است. همانطور که در نقشه طرح در پایین مطلب ملاحظه می‌کنید، خانه نیلی جزو املاکی نیست که سرنوشت تخریب برای آن‌ها رقم خورده باشد. با توجه به موقعیت خوب بنا در طرح مصوب نوسازی و بهسازی بافت پیرامون حرم مطهر رضوی، سازمان میراث فرهنگی می‌تواند پیگیری کرده و پرونده این اثر تاریخی و فرهنگی را برای ثبت در فهرست آثار ملی ارسال و سپس برای مرمت آن اقدام کنند.

شعبان شریف- این اثر شناسایی شده در منطقه ثامن و محله پایین خیابان که ارزش ثبت در فهرست آثار ملی ایران را دارد، متعلق به خانواده «نیلی» است به همین دلیل به خانه «نیلی» مشهور است. قدمت: با توجه به اظهار نظر کارشناسان مربوطه و از شواهد موجود، آن طور برمی‌آید این اثر متعلق به دوره «افشاری» است.

ویژگی معماری اثر:

به لحاظ جرم‌گذاری دو توده ساختمانی دو طبقه، در شمال و جنوب این بنا احداث شده است. به دلیل تخریب توده شمالی، متأسفانه ویژگی‌های معماری داخلی و تزیینات آن رانمی‌توان برشمرد و نیاز به بررسی بیشتری دارد اما در ضلع جنوبی بنا، ورودی به فضای داخلی وجود دارد که با تزیینات رسمی بندی مزین شده است. فضای داخلی آن نیز شامل سه اتاق است که با بازشوهایی به‌سوی حیات گشوده می‌شود. از تزیینات داخلی این قسمت می‌توان به طاقچه‌ها و رف‌هایی که در جداره‌ها تعبیه شده، اشاره کرد. سقف بنا هم با تیرپوش‌های چوبی ساخته شده است.

گنجینه‌های ورودی بنا

تیرپوش‌های چوبی سقف بنا

یکی از اتاق‌های خانه

موقعیت بنا در منطقه ثامن

